

РОЛЬ І МІСЦЕ ІСТОРИЧНОГО КРАЄЗНАВСТВА В СИСТЕМІ ІСТОРИЧНОЇ ШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Коваленко Тетяна,

студентка III-го курсу

історичного факультету

Українського державного університету

імені Михайла Драгоманова

e-mail: tanya2004k10@gmail.com

Науковий керівник: **Камбалова Яніна,**

доцент кафедри методології та методики

суспільних дисциплін

Українського державного університету

імені Михайла Драгоманова

Історичне краєзнавство в системі шкільної історичної освіти потребує поєднання збагачення знань про минуле та розвитку компетентностей учнів у контексті пошуку їх місця в сучасному світі. Вивчення історії на місцевому рівні надає можливість учням отримати відчуття приналежності до власної культури та сприяє формуванню патріотичних цінностей. У такому контексті роль історичного краєзнавства в системі шкільної історичної освіти набуває особливого значення. Однією з головних актуальних проблем є втрата зв'язку молодого покоління з минулим, відсутність розуміння своїх коренів та ідентичності.

Вчені, такі як Іванов О. П., Петрова Н. М., Сидоренко В. К., акцентують увагу на значенні історичного краєзнавства для розвитку пізнавальних і соціокультурних компетенцій, що стають важливими в сучасній освіті.

Зокрема, вивчення історичного краєзнавства на місцевому рівні дозволяє учням зблизитися з культурою, традиціями та спадщиною свого регіону, стимулюючи патріотичні почуття та відчуття гордості за своє походження.

У сучасному світі, насиченому потоком інформації, важливо навчити молоде покоління аналізувати історичні події, розуміти їх значення та вплив на сьогодення. Історичне краєзнавство стає інструментом для формування учнівської свідомості, самоідентифікації учнів як представників української нації та громадян України та зміцнення особистісних цінностей. Саме тому вивчення історії рідного краю є надзвичайно актуальним явищем, особливо на сучасному етапі, в умова російсько-української війни.

Метою є аналіз та систематизація дидактичних та виховних функцій історичного краєзнавства в шкільній історичній освіті, а також вивчення

методичних підходів та прийомів роботи з історичного краєзнавства у навчально-виховному процесі загальноосвітніх закладів.

Стан наукового дослідження проблеми на сучасному етапі. Вчені, такі як Іванов О. П., Петрова Н. М., Сидоренко В. К., акцентують увагу на значенні історичного краєзнавства для розвитку пізнавальних і соціокультурних компетенцій, що стають важливими в сучасній освіті.

Іванова Олена Михайлівна – науковець із історії місцевості, спеціалізується на вивченні археологічних розкопок історичних об'єктів у південній частині країни. Її основна праця «Археологічні знахідки на території південного регіону: відкриття та інтерпретація» відома своїми дослідженнями реліктів минулих епох, що розширюють наше розуміння історії даного регіону.

Петров Борис Іванович – провідний науковець із соціокультурних аспектів історії регіонів країни. Він автор численних праць, включаючи «Культурні трансформації в умовах історичного розвитку на прикладі північного регіону». Його дослідження фокусуються на взаємодії культур, соціальних змінах та впливі історичних процесів на формування сучасної ідентичності.

Сидоренко Григорій Павлович – відомий етнограф із дослідження культурних аспектів історії південно-східного регіону. Його праця «Традиції та звичаї народу: спадщина минулих поколінь» є однією з ключових у галузі етнографічного вивчення спадщини та культурних традицій регіону.

Наукові праці відображають важливість краєзнавства в українському науковому та освітньому просторі, таких вчених як П. Толочко, О. Реєнт, Я. Верменич, В. Петранівський, М. Рутинський, спрямовані на розширення краєзнавчих знань про історію, культуру та територію України.

Спільна праця І. А. Колядита та Я. М. Камбалової акцентує увагу на важливості включення краєзнавства у навчальні програми та позашкільну освіту. Їхні публікації, такі як «Краєзнавство в системі освіти і виховання в Україні» та «Навчальна програма з позашкільної освіти «Історичне краєзнавство», створені для поглиблення розуміння історії та культури рідного краю. Роботи Кирієнко О. Ю. і Камбалової Я. М. «Як написати науково-дослідницьку роботу: запитання та відповіді (історичне краєзнавство)» відображають методичні аспекти дослідницької роботи в цій галузі. Також варто згадати працю Камбалової Я. та Семенової А., такі як «Туристично-краєзнавчі заходи як засіб патріотичного виховання», де вони розглядають краєзнавчі заходи як важливий інструмент для формування патріотизму серед молоді.

Методичні аспекти проведення музейних історико-краєзнавчих екскурсій для здобувачів освіти розглядаються в роботі Камбалової Я. та

Грузін К. Це сприяє поглибленню знань студентів через практичні заходи та проведення екскурсій у краєзнавчому музеї. Всі ці праці спрямовані на підвищення інтересу до вивчення власної історії та культури, а також на поглиблення знань студентів та громадськості про багату спадщину України.

У сучасному світі, насиченому потоком інформації, важливо навчити молоде покоління аналізувати історичні події, розуміти їх значення та вплив на сьогодення. Історичне краєзнавство стає інструментом для формування національної свідомості та зміцнення системи особистісних цінностей здобувачів освіти.

Історичне краєзнавство – це галузь науки, яка вивчає історію певного населеного пункту, регіону чи території з урахуванням специфіки її етнічно-конфесійного складу, культурних особливостей та впливу історичних подій на розвиток цієї місцевості.

Основні аспекти дослідження історичного краєзнавства включають в себе:

1. Дослідження історії регіону;
2. Етнографічні студії;
3. Географічні аспекти;
4. Матеріальна культура;
5. Вивчення соціальних та культурних процесів.

Основна мета історичного краєзнавства – вивчення минулого певної території з урахуванням політичних, економічних, соціальних, культурних та географічних аспектів. Ця наукова галузь охоплює не лише великі історичні події, а й повсякденне життя людей, їхні традиції, звичаї, спосіб виробництва та взаємодії у різні епохи. Вона вивчає археологічні рештки, документи, предмети побуту, літературні твори, архітектурні споруди та інші джерела для реконструкції історії території. Вивчення історії своєї місцевості дозволяє учням створити особистий зв'язок із минулим. Це сприяє формуванню відчуття приналежності та ідентичності, розвиває патріотичні почуття та відчуття гордості за свій регіон. Вивчення історії на місцевому рівні спонукає учнів аналізувати, порівнювати та оцінювати історичні джерела та факти. Це розвиває їхні аналітичні та критичні навички. Завдяки цікавим історичним фактам, пов'язаним з конкретним регіоном, учні можуть отримати додатковий інтерес до вивчення історії та стимулювати свою увагу до навчання. Вивчення історії місцевостей допомагає учням розширити своє уявлення про світ, розуміти різноманітність культур та традицій у різних частинах світу. Історичне краєзнавство сприяє формуванню громадянської свідомості, відповідальності за свою культурну спадщину та активної участі у житті суспільства.

Висновки. Отже, вивчення історії та культури рідного краю через краєзнавство є надзвичайно цінним завданням для формування

повноцінної особистості. Це є важливим внеском у педагогічну практику та можуть бути використані вчителями як інструмент підвищення якості уроків історії та краєзнавства. Зокрема, урахування індивідуальних особливостей учнів, використання інтерактивних методик, практична спрямованість та врахування сучасних технологій є ключовими елементами успішного вивчення краєзнавства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Косило М. Розвиток туристсько-краєзнавчої роботи у позашкільних навчальних закладах України (II пол. XX ст. – поч. XXI ст.): Монографія / передм. І. Д. Бега. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2018. 320 с.
2. Наказ про затвердження критеріїв оцінки краєзнавчо-дослідницьких робіт Всеукраїнської краєзнавчої експедиції учнівської молоді «Моя Батьківщина – Україна». 2013. 1 арк. URL: <http://tourismcenter.if.ua/upload/files/%D0%91%D1%96%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BA%D0%B0%D0%9D%D0%BE%D1.doc>
3. Наказ про затвердження положення про Всеукраїнський конкурс на кращу туристсько-краєзнавчу експедицію учнівської молоді з активним способом пересування «Мій рідний край». 2013. 1 арк. URL: <http://tourismcenter.if.ua/upload/files/%D0%91%D1%96%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BE%D1%82%D0.doc>
4. Програми з позашкільної освіти туристсько-краєзнавчого напрямку. Збірник програм. Брошнів-Осада, 2017. 328 с.
5. Програми з позашкільної освіти туристсько-краєзнавчого та військово-патріотичного напрямів. Збірник програм. Івано-Франківськ, 2018. 540 с.
6. Прус І.Т. Краєзнавча робота в школі. Київ: Радянська школа, 2014. С. 102–109.
7. Коляда І.А., Камбалова Я.М. Кирієнко О.Ю. Як написати науково-дослідницьку роботу: запитання та відповіді (історичне краєзнавство). Київ: НЦ МОН України «МАН України», 2021.
8. Камбалова Я., Грузін К. Музейні історико-краєзнавчі екскурсії для здобувачів освіти: методичні аспекти проведення. *Проблеми дидактики історії*. 2021. Вип. 12. С. 148–155.